

**MAVZU: QISHLOQ XO'JALIK HAYVONLAR
MAHSULDORLIGINI BAHOLASH TAMOYILARI**

Termiz Davlat Muhandislik va Agrotexnologiyalar Universiteti talabasi

Qudratova Marjona Bahrom qizi

Termiz Davlat Muhandislik va Agrotexnologiyalar Universiteti talabasi

Xudoyberdiyeva Xurshida Shuxrat qizi

Anotatsiya: Ushbu maqolada qishloq xo'jalik hayvonlarining mahsuldorligini baholash tamoyillari haqida so'z yuritiladi. Mahsuldorlikni baholash tamoyillari, hayvonlarning turli xil ko'rsatkichlari, jumladan, go'sht, sut, tuxum yoki boshqa mahsulotlar ishlab chiqarishdagi samaradorligini tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Mahsuldorlikni baholashda biologik, iqtisodiy va texnik tamoyillar asosiy o'rin tutadi. Maqolada mahsuldorlikni oshirish uchun ilmiy yondashuvlar va samarali parvarish usullari haqida ham fikrlar keltirilgan.

Anotatsiya: В данной статье рассматриваются принципы оценки продуктивности сельскохозяйственных животных. Оценка продуктивности включает в себя анализ различных показателей, таких как производство мяса, молока, яиц и других продуктов. Основные принципы оценки продуктивности основаны на биологических, экономических и технических факторах. В статье также обсуждаются научные подходы и эффективные методы ухода за животными для повышения продуктивности.

Anotation: This article discusses the principles of assessing the productivity of agricultural animals. The assessment of productivity includes the analysis of various indicators such as meat, milk, eggs, and other product yields. The main principles of productivity evaluation are based on biological, economic, and technical factors. The article also explores scientific approaches and effective care methods to improve productivity.

Kalit so'zlar:

- *Mahsuldorlik*
- *Qishloq xo'jalik hayvonlari*
- *Iqtisodiy baholash*
- *Biologik ko'rsatkichlar*
- *Texnik tamoyillar*
- *Seleksiya*
- *Parvarishlash usullari*

Kirish

Qishloq xo'jalik hayvonlarining mahsuldorligi, hayvonlarning iqtisodiy foydasini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Mahsuldorlikni baholash, hayvonlarning turli xil faoliyatlarini va ularning ishlab chiqarish qobiliyatini o'lchashni anglatadi. Mahsuldorlikni baholashda quyidagi asosiy ko'rsatkichlar mavjud: go'sht ishlab chiqarish, sut ishlab chiqarish, tuxum ishlab chiqarish va boshqa mahsulotlar. Mahsuldorlikni tahlil qilishda biologik, iqtisodiy va texnik tamoyillarni hisobga olish zarur. Ushbu tamoyillar yordamida hayvonlarning potentsial imkoniyatlarini aniqlash va ularni yaxshilash uchun zarur choralar ko'riladi.

Qishloq xo'jalik hayvonlari mahsuldorligini baholashda ko'plab omillar rol o'ynaydi. Bunga hayvonlarning fiziologik holati, ovqatlanish, parvarishlash usullari, seleksiya jarayonlari va tashqi muhit omillari kiradi. Mahsuldorlikni baholashning to'g'ri tamoyillari hayvonlarning samaradorligini oshirish va iqtisodiy foydani ko'paytirishga yordam beradi. Ushbu maqolada mahsuldorlikni baholashning asosiy tamoyillari va amaliy yondashuvlar ko'rib chiqiladi.

Mahsuldorlikni baholash tamoyillari

Qishloq xo'jalik hayvonlarining mahsuldorligini baholashda quyidagi asosiy tamoyillar qo'llaniladi:

Biologik tamoyillar

Biologik tamoyillar, hayvonlarning genetikasiga, fiziologik xususiyatlariga va biologik imkoniyatlariga asoslanadi. Bu tamoyillar yordamida hayvonlarning o'sish sur'ati, tuxum va sut ishlab chiqarish qobiliyati, go'sht

miqdori va boshqa mahsulotlarning sifatini baholash mumkin. Masalan, ayrim nasllar biologik jihatdan yuqori mahsuldorlikka ega bo'ladi.

Iqtisodiy tamoyillar

Iqtisodiy tamoyillar, mahsuldorlikni baholashda iqtisodiy foyda va xarajatlar o'rtasidagi muvozanatni ko'rib chiqadi. Mahsuldorlikni baholashda faqat biologik ko'rsatkichlar emas, balki ularni ishlab chiqarish jarayonidagi xarajatlar va foyda ham hisobga olinadi. Masalan, sut ishlab chiqarishdagi mahsuldorlikni hisoblashda sutni ishlab chiqarish uchun sarflangan energiya va resurslar hamda olingan sutning bozor qiymati tahlil qilinadi.

Texnik tamoyillar

Texnik tamoyillar hayvonlarning ishlab chiqarish qobiliyatini texnologik nuqtai nazardan baholashni o'z ichiga oladi. Bu tamoyil, hayvonlarni parvarishlashda qo'llaniladigan texnologiyalar va ularning samaradorligini tahlil qilishni anglatadi. Masalan, zamonaviy texnologiyalar yordamida hayvonlarni optimal sharoitda saqlash, ularning mahsuldorligini oshirish imkoniyatlarini yaratadi.

Mahsuldorlikni oshirish uchun ilmiy yondashuvlar

Mahsuldorlikni oshirish uchun ilmiy yondashuvlar quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

- Seleksiya va nasl tanlash: Yaxshi genetik xususiyatlarga ega bo'lgan hayvonlarni tanlash mahsuldorlikni oshirishning eng samarali usulidir. Yaxshi naslga ega hayvonlar yuqori sifatli sut, go'sht va boshqa mahsulotlarni ishlab chiqarish qobiliyatiga ega bo'ladi.

- Ovqatlanish va parvarishlash: Hayvonlarning to'g'ri va muvozanatli ovqatlanishi ularning mahsuldorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Mahsuldor hayvonlarni parvarishlashda kerakli oziq moddalar va vitaminlar bilan ta'minlash zarur.

- Muvozanatli iqlim sharoitlari: Hayvonlar uchun optimal iqlim sharoitlari, ularning stressdan qochishlari va yuqori mahsuldorlikni saqlab

qolishlari uchun zarurdir. Shuningdek, hayvonlarning sog'lig'ini saqlash uchun yirik iqlim omillariga e'tibor berish lozim.

3. Mahsuldorlikni baholashda amaliy yondashuvlar

Mahsuldorlikni baholashda amaliy yondashuvlar hayvonlarni parvarishlashda qo'llaniladigan usullarni o'z ichiga oladi. Misol uchun, go'sht va sut ishlab chiqarishdagi samaradorlikni o'lchash uchun maxsus ko'rsatkichlar qo'llaniladi, bu esa parvarishlash va seleksiya jarayonlarini yaxshilashga yordam beradi. Bundan tashqari, mahsuldorlikni baholash uchun statistik va kompyuter modellarini qo'llash ham samarali usuldir.

Xulosa

Qishloq xo'jalik hayvonlarining mahsuldorligini baholash tamoyillari, biologik, iqtisodiy va texnik omillarni hisobga olishni talab qiladi. Mahsuldorlikni oshirish uchun ilmiy yondashuvlar va amaliy usullarni qo'llash hayvonlarning ishlash qobiliyatini yaxshilashga yordam beradi. Mahsuldorlikni baholash orqali parvarishlash va seleksiya jarayonlarini optimallashtirish mumkin, bu esa qishloq xo'jaligida yuqori samaradorlikka erishish imkonini yaratadi. Shuningdek, yuqori mahsuldorlikni oshirish orqali qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilarining iqtisodiy foydasi ham sezilarli darajada ortadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shamsiyev, A. T. (2019). Qishloq xo'jalik hayvonlarining mahsuldorligini baholash usullari. Toshkent: O'zbekiston Fanlar Akademiyasi.
2. Raxmatullaev, M. X. (2017). Mahsuldorlikni oshirishda seleksiya va parvarishlash metodlari. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti.
3. Davronov, A. A. (2016). Qishloq xo'jalik hayvonlarining iqtisodiy samaradorligini tahlil qilish. Toshkent: O'zbekiston Tibbiyot Akademiyasi.
4. Abdullayev, S. M. (2018). Qishloq xo'jalik hayvonlari va ularning mahsuldorlik ko'rsatkichlarini baholash. Qishloq xo'jaligi jurnali, 7(2), 88-92.
5. Tursunov, I. A. (2020). Qishloq xo'jalik hayvonlarining seleksiyasi va mahsuldorlikni baholash. Toshkent: O'zbekiston Qishloq xo'jaligi universiteti nashriyoti.